

Hans kongelige Majestæts naadigste beretning til Norges riges storting om rigets tilstand og bestyrelse i den tid, som er forløben, siden nationens repræsentanter sidst var samlede.

Vi Oscar, af Guds naade konge til Norge og Sverige, de goters og venders,

gjøre vitterligt:

Overensstemmende med rigets grundlov skal Hans Majestæt herved meddele det nu forsamlede storting beretning om rigets tilstand og bestyrelse i den tid, som er forløben, siden nationens repræsentanter sidst var samlede.

Examen artium er i mai og juni 1903 bestaaet af 401 kandidater.

Restaurationsarbeidet i Trondhjems domkirke har været fortsat i hovedtaarnet og tverskibene, som paaregnes at ville blive færdige i løbet af budgetaaret 1904—1905. Derhos er der iverksat yderligere forberedende restaurationsarbejder i vestskibet. Plan for dettes gjenreisning foreligger færdig fra arkitekt Christies haand og har været undergivet bedømmelse af en dertil opnævnt komite.

Samtlige kirkelige fonds stilling er fremdeles god og i fremgang.

Siden forrige beretning er der givet stadfæstelse paa 34 offentlige stiftelser eller legater med en samlet kapital af kr. 1 078 422,33 foruden en stiftelse, hvis formue bestaar i fast eiendom.

Antallet af de for høiesteret henstaaende upaadømte sager, der ved begyndelsen af 2den session 1902 var 518, nemlig 24 kriminelle og 494 civile, udgjorde ved begyndelsen af 2den session dette aar 606, nemlig 14 kriminelle og 592 civile.

Udgifterne ved undersøgelser af lovovertrædelser m. v., der i budgetterminen 1901—1902 udgjorde ca. kr. 1 470 000,00, har i budgetterminen 1902—1903 andraget til ca. kr. 1 443 000,00.

Antallet af strafarbeidsfanger har i budgetterminen 1902—1903 gennemsnitlig udgjort 708 mod 704 i forrige budgettermin. Ved udgangen af budgetterminen var antallet 700, hvoraf 626 mænd og 74 kvinder.

Sundhedstilstanden har i det hele taget været tilfredsstillende. Rigtignok har enkelte epidemiske sygdomme som meslinger, influensa og difteri havt større udbredelse end i forrige aar, men samtidig viser flere andre epidemiske sygdomme et mindre antal angrebne. Dødelighedsforholdet for riget har efter de foreløbige oplysninger derom, som har kunnet erholdes fra det statistiske centralbureau, i 1902 stillet sig særdeles gunstigt.

Udbyttet af fiskerierne har for torskefiskeriernes vedkommende været lidt større end i de nærmest foregaaende aar, forsaavidt

den opfiskede mængde angaar, hvorimod udbyttet af tran og rogn har været lidet. Sildefiskerierne har i den forløbne del af indeværende aar i det hele slaaet godt til. Priserne har i sin almindelighed været noget højere end ifjor. For tran er priserne iaar meget høje.

For industrien har tiderne i de fleste brancher fremdeles været vanskelige.

Handelsomsætningen med udlandet har i 1902 været noget større end i det foregaaende aar. Indførselen er steget fra 287 til 290 millioner kroner, men er fremdeles noget mindre end i aarene 1899 og 1900. Derimod er udførselsværdien i 1902, 181 millioner kroner, større end i noget tidligere aar. Sammenlignet med 1901 er den steget med 15,7 millioner kroner, af hvilken forøgelse omtrent halvdelen falder paa fiskeriprodukter.

De hidtil beregnede opgaver for 1903 viser for de 7 første maaneder en stigning af 13 millioner kroner for indførselen (hovedsagelig for kornvarer) og en stigning af 2 millioner kroner for udførselen.

Trælastpriserne har fremdeles været gode.

Skibsfarten har ogsaa iaar i det hele taget arbeidet under ugunstige vilkaar. Handelsflaaden er for dampskibenes vedkommende fremdeles forøget, medens seilskibstonnagen vedblivende gaar ned. Dampskibsflaaden udgjorde ved udgangen af 1901 531 000 og ved udgangen af 1902 567 000 tons, medens seilskibsflaaden er gaaet ned fra 936 000 til 884 000 tons.

Bankindskuddene viser for 1902 nogen stigning, der imidlertid er ringe i sammenligning med de foregaaende aars betydelige indskud.

Vekseldiskontoen, som den 5te december 1902 forhøiedes fra 4½ til 5 pct., maatte den 3dje juni 1903 yderligere forhøies til 5½ pct.

Udvandringen har saavel i 1902 som i indeværende aar været meget stor. Antallet af norske udvandrere var i aaret 1902 20 343, hvilket er mere end i noget aar siden 1888. I indeværende aars 9 første maaneder er der antagelig udvandret noget over 24 000 norske mod omtrent 18 000 i det tilsvarende tidsrum ifjor.

Udsigterne for landbruget var fra vaaren udover sommeren mindre gode. Regnmangel

og lav temperatur forsinkede veksten; men senere indtraadte gunstigere veirforhold har i uventet grad forbedret tilstanden. Fra enkelte landsdele, navnlig Vestlandet, lyder beretning om et rigt høaar. Sonden- og nordenfjelds varierer høavlingen fra henimod middels til god. Da kvaliteten overalt er god, kan det hele betegnes som et godt høaar. Kornavlingen viser sig over forventning i alle landsdele, undtagen de tre nordligste amter. Potetes og rodfrugter giver over middels avling. Noget vil imidlertid endnu bero paa, om avlingen kan komme vel i hus, da meget af korn og rodfrugter endnu staar ude.

Havebruget har givet omtrent middels udbytte. Med undtagelse af de nordligste amter, hvor avlingen i det hele er adskillig under middels, kan aaret i det hele betegnes som et godt middels. Ogsaa multebærene, der i de nordligste landsdele har betydning, er iaar mislykket.

Trælastpriserne har fremdeles holdt sig meget høje, og udbyttet af landets trælastudførsel har været særdeles tilfredsstillende.

De offentlige skoges afkastning har været i stigende.

Indkjøb af skog for offentlig regning er iverksat i den udstrækning, som de givne bevilgninger har tilladt.

Salg af statens jordegods er fremdeles fortsat. En komite til ordning med salget af statens leilændingsgaarde i Hatfjeldalen er i virksomhed.

Under de nu raadende høje trælastpriser har de private skoge været udsat for stærk afvirkning. Saavel det offentlige skogvæsen som Det norske skogselskab med dets underafdelinger, amtsselskaberne, søger imidlertid dels at fremelske ny skog paa skogbar mark, dels at forbedre de private skoges tilstand og i det hele at vække sansen for et bedre skogstel.

Furuskogene i Østerdalen har i de sidste to aar været udsat for et sterkt angreb af larver af furuspinderen; men ødelæggelsen antages ved de iverksatte foranstaltninger at være stanset eller paa det nærmeste begrænset.

Arbeidsdriften ved de af Stortinget bevillgede jernbaneanlæg samt vei- og vandbygningsarbejder er foregaaet i det væsentlige overensstemmende med den for samme lagte plan

og i det omfang, som de givne bevilgninger har tilladt.

Kristiania—Gjøvikbanen med sidelinjer, Ofotbanen og banen Hell—Levanger er nu aabnede for regelmæssig drift, og af private baner er Valdresbanen fra Eina—Dokka aabnet for midlertidig drift og Lier—Holsfjorden ventes taget i brug i indeværende høst.

De i drift værende jernbaner udgjør i alt 2 304 km. i længde, og deres trafik har i det foreløbne aar vist nogen nedgang.

Forsikringssummerne for de i den almindelige brandforsikrings-indretning forsikrede bygninger udgjorde den 1ste januar 1903:

for kjøbstadafdelingen .	kr. 932 680 700,00
» landafdelingen . . .	» 400 544 380,00

tilsammen kr. 1 333 225 080,00

Kjøbstadafdelingens opsparede fond udgjorde ved udgangen af 1902 ca. kr. 2 545 000,00, medens landafdelingen til samme tid viste et underskud af ca. kr. 380 000,00.

Kjøbstadafdelingens beholdning udgjorde den 1ste juli 1903 kr. 3 038 765,91.

Post-, telegraf- og telefonvæsenets regnskaber for forrige regnskabsaar viser en tilfredsstillende fremgang i indtægterne, ligesom resultaterne af den statsunderstøttede private dampskibsfart i forrige aar tyder paa udvikling i trafikken.

Rigets toldintrader, der for budgetterminen 1902—1903 var anslaaede til kr. 34 500 000,00, har for samme tidsrum udgjort kr. 34 070 100,00.

Brændevinsafgiften var for budgetterminen 1902—1903 anslaaet til kr. 5 000 000,00. Afgiften af det i samme tidsrum til ejerens raadighed stillede brændevin udgjør kr. 6 877 200,00, hvori fragaar kr. 1 650 000,00, nemlig afgiftsgodtgørelse for udført brændevin kr. 801 700,00 og for brændevin anvendt til videnskabeligt og teknisk brug, til fremstilling af ætylæter m. v. kr. 741 100,00, samt et efter revisionsantegnelse udgiftsført beløb kr. 107 200,00, der vedkommer budgetterminen 1899—1900 og udgjør afgiftsgodtgørelse for udført og denatureret brændevin.

Maltafgiften, der for budgetterminen 1902—1903 var anslaaet til kr. 4 100 000,00, har i nævnte tidsrum udgjort kr. 2 982 500,00,

hvori kommer til fradrag som afgiftsgodtgørelse for det til udlandet udførte øl kr. 22 500,00.

Afgiften af ætylætertilvirkningen har i budgetterminen 1902—1903 udgjort kr. 43 200,00 mod anslaaet kr. 30 000,00.

Kongsberg sølvverk har i budgetterminen 1902—1903 givet en produktion af 6 077 kg. fint sølv.

Ved myntindretningen paa Kongsberg er, siden sidste indberetning afgaves, for statskassens regning udmyntet kr. 606 822,25, udgjørende den for forrige budgettermin besluttede udmyntning, og paabegyndt den for indeværende termin besluttede udmyntning af kr. 300 000,00 i forskellige sorter skillemynt.

Rigets statsgjæld, der ved udgangen af budgetaaret 1901—1902 udgjorde kr. 262 598 341,26, er ved afbetaling paa statslaanene af 1886, 1888, 1892, 1894, 1895, 1896, 1898 og 1900 samt paa det af statskassen overtagne anlægsaan til Drammen—Randsfjordbanens sidelinjer formindsket med kr. 2 736 477,68, men forøget ved statskassens midlertidige laan af fondet for invalide- og alderdomsforsikring med kr. 2 182 775,12. Statsgjælden udgjorde saaledes ved udgangen af budgetterminen 1902—1903 kr. 262 044 638,70.

Statsregnskabet, der for 1901—1902 er opgjort med en slutningsbeholdning af kr. 23 294 000,00, er for 1902—1903 afsluttet med en beholdning af kr. 20 760 000,00.

Statskassens aktiver, som ved udgangen af august maaned 1902 udgjorde omtrent kr. 87 000 000,00, beløb sig ved udgangen af august 1903 til ca. kr. 87 150 000,00.

I aaret 1903 er der af Hypotekbanken ikke udstedt nogen obligationsserie. I indeværende aar indtil ultimo august er udbetalt pantelaan til samlet beløb kr. 5 089 000,00.

Arbejdsøvelser har været fremmet overensstemmende med de givne bevilgninger.

Arbejdet ved vore befæstninger har været fremmet i den udstrækning, hvortil de bevilgede midler har givet adgang. Herved er paa det nærmeste Kristiansands befæstninger, de permanente og provisoriske be-

fæstninger til sikring af landtilgangene til Kristiania samt Bergens mineforsvar fuldførte.

Den geografiske opmaaling har fortsat nymaaling i Vesteraalens og Saltens fogderier. Triangulering har fundet sted i Smaalenenes, Nordre Bergenhus, Buskeruds, Kristians, Nordlands og Finmarkens amter. Præcisions-nivellement er udført langs Ofoten-jernbanen samt mellem Otta og Kristiania.

Befaring af tidligere maaltterræn har fundet sted i Hedemarkens, Smaalenenes samt Jarlsberg og Larviks amter. Krokering af Finmarkens amt er fortsat i Alten og Hammerfest fogderier.

Hydrografiske undersøgelser er udført i Kristianiafjorden samt ved Frøien (Søndre Trondhjems amt) og i Nordre Helgeland, Salten, Lofoten og Ofoten tilligemed i nogle havne i Finmarken, hvorhos revision af kyst-kartverket paa Vestlandet er fortsat.

Af karter er udgivet: 7 blade af det topografiske kartverk i maalestokken 1:100 000, 1 specialkystkart i 1:100 000 og 1 kart i 1:50 000 over havne i Finmarken (blad III). Efterretninger for sjøfarende er udgivet i maanedlige hefter.

Ved marinens hovedverft er for tiden under bygning 4 torpedobaade af 2den klasse, hvoraf 2 vil være færdige inden terminens slutning. Forøvrigt er verftet under forandring i overensstemmelse med stortingets beslutning af ifjor.

Til øvelse for sjøkadetter og sjømilitære konstabler har været afholdt vintertogt med korvetten «Ellida», som derefter i sommer har været paa et kortere krydstogt med kadetter.

Til øvelse af sjøvernepligtige mandskaber har været udrustet exercerskibet «Kong Sverre» samt en vaareskadre, bestaaende af panserskibene «Eidsvold» og «Harald Haarfagre» samt 4 torpedobaade, og en høsteskadre, bestaaende af de samme panserskibe og kanonbaaden «Fridthjof» med 8 torpedobaade. Efter afsluttet høsteskadretogt er panserskibene oplagte ved Karljohansvern og kanonbaaden «Fridthjof» ved Marvikens oplagshavn. Begge panserskibe har sikkerhedsbesætning ombord. Kanonbaaden «Sleipner» har været paa øvelsetogt med sjøkadetter. Endvidere har kommandofartøiet «Heimdal» en kort tid været i Finmarken i anledning af optøierne i Mehamn. Den blev senere afløst af kanonbaaden «Fridthjof».

Et nyt tredje ordens fyr er tændt paa Barøen ved indseilingen til Narvik. Røværsholmen fyr ved Haugesund og Hekkingen fyr ved Malangen er forsynet med klipapparat. Hellsø fyr ved Hjeltefjorden har erholdt ny lygt og nyt apparat. Fyrvæsenets nye dampskib for inspektion og merketilsyn er færdigt og taget i brug. Derhos er nye fyrlamper anbragte paa mange forskellige steder langs kysten. Under arbeide er nye fyre paa Grinna ved Vikten, paa Sletnes ved Gamvik, Finmarkens amt, og paa Svinø i Søndmør. Ligeledes paagaar arbeide med anbringelse af nye og forbedring af ældre fyrlamper langs hele kysten. Nye merker og fortøiningsindretninger er anbragte paa forskellige steder af kysten i fiskeridistrikterne.

Revisionsdepartementets virksomhed er siden forrige beretning foregaaet uforandret og foranlediger ingen særlig meddelelse.

Hans kongelige Majestæt forbliver Norges riges Storting med al kongelig naade og yndest velbevaagen.

Givet paa Kristiania slot den 17de oktober 1903.

Under Vor haand og rigets segl

O s c a r.
(L. S.)

O. Blehr.

K. Norby,
kst.